

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА ЧЕРЕЗ РОЛЬОВІ ТА ДІЛОВІ ІГРИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

САМОВИК ВАЛЕНТИНА ВАСИЛІВНА

У наш час головним соціальним замовленням суспільства є виховання, розвиток і навчання особистості. Розвиток особистості як суспільно-соціальної істоти особливо активно здійснюється в середньому і старшому підлітковому віці. І насамперед у цей період особливо важливим є процес соціалізації підлітка.

Соціалізація-це на думку американського соціолога Ф.Г.Гідінгса-розвиток соціальної природи чи характеру особистості. підготовка людського матеріалу до соціального життя.

Суть соціалізації полягає у відповідності адаптації та обособлення людини в умовах конкурентного суспільства .

Це, перш за все, пов'язане з тим, що в сучасний час велика кількість підлітків живе в містах, де є можливість спілкування з великою кількістю однолітків. Це спілкування, як правило, не підконтрольне дорослим. Перетворення великої сім'ї у малу, ріст числа однодітних та неповних сімей, дезорганізація сім'ї повисили необхідність для дітей шукати спілкування поза домом як компенсацію дефіциту контактів з батьками. У процесі спілкування з підлітками у дитини, особливо у підлітка та юнака, складаються відповідні погляди та цінності,

У процесі засвоєння та подальшого розвитку індивідумом соціокультурного досвіду, трудових навичок, знань, норм, цінностей та традицій відбувається включення його в систему суспільних відносин і формування у нього соціальних навичок. Я вважаю, що завдання соціологізації легко можуть бути розв'язаними на уроках англійської мови, які, таким чином, є одночасно і ціллю, і способом навчання. На моїх уроках учні за допомогою англійської мови вивчають оточення і самих себе. У значній мірі цьому допомагають рольові та ділові ігри, у ході яких учні:

- виступають у конкретних соціальних ролях;
- виробляють низку рішень;
- підходять до результату, ціллю якого є знаходження правильного рішення на певне соціальне питання у ситуації, найбільш розповсюдженій у реальному житті.

Усе це допомагає учням адаптуватися в оточуючому соціумі. Таким чином я намагаюсь через ділові соціальні ігри стимулювати оволодіння досвідом спілкування у ролі сім'янина, домогосподарки, ділового партнера тощо.

Кожна соціальна роль включає чисельність культурних норм, правил, стереотипів поведінки, які невидимими соціальними зв'язками- правилами, обов'язками, відношенням- пов'язані з другими ролями. Основою взаємодії особистості з суспільним середовищем є участь у діяльності. На моїх уроках учні беруть участь в учбовій діяльності. Рольові та ділові ігри допомагають моделювати інші види діяльності, знайомлять учнів зі штампами правил поведінки, привчають їх до виконання особистісно- соціальної ролі.

Включення рольової гри можливе на будь-якому етапі навчання, проте я, зазвичай, залишаю рольову гру на заключні або узагальнюючі уроки. Оскільки гра потребує від учасника вільного володіння матеріалом, створення оригінального продукту-схеми, проекту комунікативного спілкування. На початковому етапі обробки матеріалу я зазвичай використовую імітаційну гру, яка має такі ознаки:

- наявність моделі соціальної системи (конкретна ситуація спілкування: магазин, бібліотека, вокзал і т. д.);
- наявність шаблону, системи спілкування, доведених до автоматизму;
- наповнення цього шаблону лексичним та змістовним змістом, який відповідає даній ситуації.

Приклад.

З підручника береться діалог « У бібліотеці», відпрацьовується в парах. Після цього учні входять у роль, вносять свої особисті елементи, індивідуальні особливості. Учні відтворюють знайомий текст, наповнюють його новим змістом, використовуючи такі екстралінгвістичні засоби як: темп, міміку, інтонацію. Доведення до автоматизації здійснюється за допомогою транс акційного спілкування(ритуальний обмін фразами), використовуючи такі схеми, як стимул, реакція-

- can i help you?

- yes, please.

Така схема дозволяє легко проходити процес комунікації, оскільки учню не приходится задумуватись над правильною відповіддю;

- схема поступово ускладнюється, особливо у тих випадках, коли я задіюю для обміну репліками різні психологічні ролі - you must be careful.

- I am always careful Don't worry!

- більш складні, скриті трансакції, які вимагають одночасно участі більш ніж двох положень:

Shop-assistant: Look! This pair of shoes is very nice? but it is expensive.

Customer: I have not much money, but I like it much, that I will buy it.

Рольова гра використовується мною на більш складнішому етапі. Від імітації вона відрізняється тим, що ролі учні не завчають, а використовують матеріал, засвоєний раніше, доповнюють його по-своєму. Велика увага при цьому приділяється вживанню оціночних суджень, розмовних кліше типу: I think. I guess. To my mind. Sure. As for me.

При підготовці до рольової гри я завжди враховую її наступні ознаки:

- ситуація повинна бути найбільш наближена до життя;
- ролі, вибрані учнями, повинні найбільше підходити до даної ситуації;
- учасники рольової гри повинні враховувати наявність різних рольових цілей;
- учасники рольової гри не повинні діяти індивідуально, а тільки колективно, репліки одного повинні викликати відповідну реакцію іншого, а за реакцією слідує дія партнера;
- наявність однієї мети всього колективу;
- учасники гри приходять до власного рішення, підказаного ситуацією та бажанням самого учасника, куди поїхати відпочивати, яку книгу прочитати і т. д.
- наявність системи групового та індивідуального оцінювання діяльності учасників гри. Кожний учасник гри оцінюється або експертом з числа самих учасників, або вчителем.
- наявність керованого емоційного напруження, налагодження емоційної атмосфери.

Найчастіше я про воджу гру на завершальному етапі під час закріплення мовних навичок. Однак підготовка до неї здійснюється завчасно, з самого початку вивчення тої чи іншої теми. У ході роботи по підготовці до рольової гри програються мікроситуації, невеличкі сценки, розігруються діалоги.

Лукас Ірина Володимирівна,

вчитель англійської мови

Рівненської спеціалізованої школи I-III ступенів № 15

«Майстер-клас» із проблеми здійснення соціалізації особистості в процесі вивчення іноземних мов

Сучасна школа як багатогранна соціально-педагогічна система, яка відображає життя суспільства, покликана формувати творчу, ініціативну, соціально активну особистість, здатну працювати у принципово нових геополітичних, комунікаційних, економічних умовах та забезпечити прогрес розвитку суспільства. У зв'язку з цим, посилення соціокультурного контексту змісту навчально-виховного процесу є соціально і педагогічно доцільною тенденцією розвитку іншомовної освіти.

Визначенням результативності роботи вчителя у сучасній школі вважається, перш за все, високий рівень сформованості знань, умінь, навичок учнів, проте соціальний компонент, який виражається ступенем самостійності у розв'язуванні проблем людського буття, залишається поза межами уваги під час оцінювання якості освіти. Тому, формування соціальної компетентності, відповідно до рекомендацій Ради Європи, має бути одним із пріоритетних завдань сучасної освіти, оскільки вона забезпечує соціалізацію учня, спрямована на його соціальну діяльність, набуття ним соціального досвіду у розв'язанні життєвих і суспільних проблем та створення власної системи життєвих пріоритетів.

Необхідність формування соціальної компетентності зумовлено також модернізацією змісту освіти і здійснюється засобами відповідних методів і технологій навчання. Найрезультативнішими і ефективнішими, на моє переконання, є інтерактивні технології, які дають можливість обговорювати актуальні проблеми, виробляти власну точку зору, розвивати критичне та креативне мислення, практично використовувати здобуті знання.

Співпраця з педагогами, науковцями, іноземними експертами; участь в українсько-угорському проекті з демократизації освіти; ознайомлення з інноваційними технологіями навчання під час стажування в університеті м. Боузмен (штат Монтана, США) ; спілкування з вчителями з інших країн у мережі Інтернет (у рамках міжнародної програми «Навчаймося разом» за підтримки Британської Ради) ; участь у конференціях TESOL, семінарах, тренінгах ще раз переконали мене, що саме інтерактивні технології були і залишаються найдієвішими в успішному вирішенні питання формування соціальної компетентності учнів, підвищення пізнавальної активності та розвитку творчої особистості у процесі вивчення англійської мови.

Актуальність викладених вище питань і спонукала мене обрати науково-методичну тему «Формування соціальної компетентності учнів засобами інтерактивних технологій на уроках англійської мови та в позаурочний час».

Наукові концепції та теорії авторів, які використовуються. Досліджуючи проблему формування соціальної компетентності учнів засобами використання інтерактивних технологій, я ретельно ознайомила з перспективними ідеями зарубіжних та вітчизняних дидактів, методистів, педагогів, психологів, серед яких – Дж. Дьюї, Є. Пасов, О. Пометун, Л. Пироженко, Ш. Амонашвілі, В. Шаталов, Є. Ільїн, Є. Шевченко, Р. Гранкіна, В. Болгаріна, які розглядають соціалізацію, як процес входження індивіда у суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в певному суспільстві.

Участь у роботі творчої групи з питань впровадження інтерактивних методик і технологій, апробація ідей науковців на уроках і у позакласній роботі дали мені можливість створити власну систему роботи, під час реалізації якої я переконалася, що проблема формування соціальної компетентності учнів була і залишається актуальною, адже процес навчання є процесом розвитку свідомості учня та становлення особистого «я». Мені імponує теорія соціалізації Дж. Дьюї, який вважав, що школа має стати «суспільством у мініатюрі», спільнотою, де дитина почне усвідомлювати себе та розуміти свої обов'язки стосовно цієї спільноти. Оскільки дитина здатна до постійного росту і розвитку, школа повинна поєднувати педагогічний, психологічний і соціальний фактори.

Ідея досвіду. Як відомо, суттєву роль у формуванні особистості, її соціалізації відіграє навчально-виховний процес, а реалізація моделі інтерактивності на уроках англійської мови та в позаурочний час забезпечує розвиток особистості, сприяє формуванню її соціальної компетентності і міцному засвоєнню програмового матеріалу. Формування соціальної компетентності, згідно з новим національним стандартом у сфері вивчення англійської мови, ґрунтується на таких ключових поняттях, як: спілкування, культура, мотивація, інтерактивність. Тому, основними принципами моєї роботи є соціальна спрямованість, функціональність, ситуативність, новизна, особистісна орієнтація спілкування, колективна взаємодія, поєднання розвитку пізнавальних і творчих здібностей учнів.

На моє переконання, саме інтерактивне навчання дозволяє і запам'ятовувати, і розуміти, і діяти, при цьому розвиваючись та самостверджуючись, набуваючи досвіду спілкування з оточуючими. Я прагну не тільки навчити дітей досконалому володінню англійською мовою, а й виховати небайдужих громадян з активною життєвою позицією. Тому надаю перевагу використанню інтерактивних технологій на уроках англійської мови та в позаурочний час з метою формування соціальної компетентності учнів. Створена мною методична розробка «Як мотивувати учнів до вивчення англійської мови на прикладі навчання у співробітництві» містить цікаві ідеї та поради, яким чином можна зацікавити і залучити до успішного навчання всіх учнів, заохотити їх бути активними у навчально-виховному процесі та успішними в подальшому житті.

Інноваційна значущість мого досвіду полягає у створенні системи навчальної та позакласної роботи з англійської мови з використанням інтерактивних технологій, яка дає можливість виховати соціально активну особистість учня з високою громадянською свідомістю, розвинути його внутрішню мотивацію до навчання та засвоєння нових знань, сформувати позитивну «Я-концепцію», забезпечити впевненість дитини у своїх можливостях використовувати іноземну мову в життєвих ситуаціях.

Технологія досвіду. Програма з іноземних мов вимагає формування в учнів соціокультурної компетенції у межах тематики, пов'язаної з такими аспектами, як повсякденне життя, умови життя, міжособистісні стосунки, ідеали та цінності, норми поведінки, соціальні правила поведінки, здатність використовувати різні стратегії для контакту з представниками інших культур.

Оскільки кожному періоду розвитку особистості відповідає провідна сторона соціалізації, враховуючи інноваційну значимість проблеми, підбираю навчальний матеріал, застосовую інтерактивні технології згідно з віковими особливостями школярів.

На початковому етапі навчання англійської мови взаємодія учня з іншими дітьми у класі здійснюється, головним чином, через учителя. Найголовніше завдання на цьому етапі для мене – зацікавити предметом, навчити маленьких учнів самоорганізації, бути відповідальними,

взаємодіяти з іншими дітьми, набувати досвіду міжособистісних стосунків, соціальних правил поведінки. Виконанню цього завдання, а саме – формуванню соціальної компетентності на початковому етапі навчання англійської мови, сприяє використання дидактичних, імітаційних рольових ігор, драматизація.

Працюючи над змістом уроку на середньому та старшому етапі навчання, я ретельно продумую методики та технології, які б сприяли успішному формуванню в учнів соціальної компетентності. Оскільки процес спілкування з однолітками є найважливішим для школярів цього віку, я надаю перевагу кооперативній навчальній діяльності (навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною метою навчання). Така модель легко й ефективно поєднується з традиційними формами та методами навчання і може застосовуватись на різних етапах навчання. Я вважаю, що кооперативне навчання відкриває можливості співпраці, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування. Найчастіше я застосовую такі методики і технології, які подобаються моїм учням, а саме: інтерв'ю, 4 кути, робота в малих групах, дебатні технології, дискусії.

Одним із найрезультативніших видів роботи моїх вихованців 11 класів є дискусія, яка сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу визначити власну позицію, формує навички відстоювання своєї особистої думки, поглиблює знання з певної проблеми. До кожної теми програми підбираю дискусійні запитання, які активно обговорюємо під час уроків за допомогою таких прийомів: «безперервна шкала думок», «дискусія у стилі телевізійного ток-шоу», «дебати». Наприклад, обговорення проблем сучасної молоді, лідерства, спілкування з однолітками та батьками, визначення свого місця у житті, глобалізації світу, впливу науково-технічного прогресу на навколишнє середовище є актуальним, цікавим. Його доречно здійснювати за допомогою асоціативних куштів, рольових та імітаційних ігор, аналізу ситуації, діаграми Вена, «кошика думок», «кейс-методу».

На мою думку, формуванню соціальної компетентності школярів сприяє ефективна організація позакласної роботи з предмета. Навчені працювати за інтерактивними методиками, старшокласники застосовують набуті знання, складаючи завдання для проведення тренінгів та семінарів.

Співпраця зі школами з м. Орхово, м. Седльце (Польща), Північного Кіпру, Мальти, Уельсу дає можливість учням обговорювати проблеми якісної освіти, спілкування з однолітками, батьками, стосунків у сім'ї та школі, забруднення навколишнього середовища тощо; створювати спільні міжнародні проекти через мережу Інтернет, організувати шкільні обміни.

Все це сприяє усвідомленню власного «я», бажанню самовдосконалюватись, підвищенню мотивації до вивчення мови, розумінню необхідності соціалізації.

Про результативність мого досвіду свідчать досягнення моїх учнів, які посідають призові місця на всіх етапах олімпіад з англійської мови, проявляють свої лідерські якості та розкривають творчий потенціал. Так, із 2006 по 2012 н. р., 9 моїх учнів посіли призові місця на II етапі, 8 – на III етапі, 2 – на IV етапі олімпіади з англійської мови, троє стали призерами I етапу захисту робіт МАН, 1 – призер II етапу захисту робіт МАН, 2 – призерами міської олімпіади «Юне обдарування» для учнів 4-их класів, 1 вихованець – переможець програми FLEX.

П'ятикласники вже можуть без підготовки висловити власні думки в ситуативному мовленні, обґрунтувати їх. Про це свідчить висока результативність проведених семестрових контрольних

робіт. Учні 11 класу вільно спілкуються англійською мовою за запропонованою темою і активно беруть участь у дискусіях та дебатах, вміють аналізувати, відстоювати власну точку зору.

Один із моїх учнів є членом Міжнародного молодіжного парламенту, брав участь у його засіданні в м. Чернігові у серпні 2011 р. а також був обраний Британською Радою представником США №15 та України на міжнародній конференції в Уельсі 2-5 листопада 2011 р. у рамках програми «Навчаймося разом». Слід зазначити, що всі мої учні – активні учасники цього міжнародного проекту. Троє учнів 11 класів були відзначені волонтерами Корпусу Миру США в Україні і отримали сертифікати переможців конкурсу з творчого письма «Один день з мого життя», їх роботи розміщені на сайті всеукраїнського конкурсу. 2 вихованців успішно склали міжнародний іспит IELTS у Британській Раді м. Києва.

18 лютого 2012 року стартував освітній проект «Молодь – проти СНІДу», який я розробила разом з моїми учнями за підтримки волонтерів Корпусу Миру. Метою проекту є надання 60 старшокласникам навчальних закладів міста необхідної інформації, навчання створенню власних проектів та залучення всіх учасників до проведення спільного заходу «Ланцюжок знань». Четверо моїх учнів 11 класу проводять тренінги для своїх однолітків, щоб поділитись набутими знаннями та допомогти їм у самовдосконаленні та самореалізації. Волонтери Корпусу Миру відзначили навченість моїх учнів-тренерів працювати в команді, їх активну громадянську позицію, лідерські якості та вміння зацікавити інших.

Формування соціальної компетентності школярів для мене є невід'ємною частиною навчально-виховного процесу, а використання інтерактивних технологій – засіб для досягнення такої атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, дає можливість реалізувати особистісно зорієнтоване навчання, розвивати творчі здібності, допомагає досягти високих результатів та підготувати учнів до самостійного життя з урахуванням проблем сучасності. Використовуючи інтерактивні технології у позакласних заходах, залучаючи школярів до участі в міжнародних програмах, я маю можливість спостерігати, як зростає зацікавленість до вивчення англійської мови, як змінюються стосунки між дітьми та формуються лідерські якості.

Слід зазначити, що й досі спостерігаються труднощі у соціалізації учнів та в інтерактивному спілкуванні, оскільки кожен з них має свої психологічні особливості. Крім того, не всі учні охоче залучаються до позакласної роботи. Тому необхідно стимулювати їх, роз'яснюючи, що позакласні заходи так само впливають на здобуття знань, формування світогляду та, найголовніше, – отримання навичок спілкування з оточуючими. Отож, необхідно продовжувати роботу над даною проблемою з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

Найціннішим є те, що я, як учитель, є другом, порадником, якому довіряють і якого поважають.

Практичне значення досвіду полягає в тому, що його матеріали можуть бути використані вчителями англійської мови при плануванні та здійсненні навчально-виховного процесу з предмета, в організації роботи з обдарованими учнями, в діяльності творчих груп.

Перспектива мого досвіду полягає у виробленні методичних рекомендацій щодо формування соціального досвіду учнів, розробці науково-методичного посібника з даної проблеми із серією уроків та позакласних заходів для вчителів англійської мови, створенні моделі успішного, соціально активного громадянина своєї держави, який здатен гідно представляти її у полікультурному соціумі.

Методичні аспекти впровадження соціалізації на уроках вивчення української мови та літератури, а також на уроках вивчення іноземних мов.

У сучасній реформованій особистісно орієнтованій системі освіти, яка ставить за мету виховати різносторонньо розвинену, багатогранну, свідому, соціально адаптовану особистість, особливий інтерес викликає процес соціалізації у навчанні. Адже мета сучасної освіти полягає не лише у поєднанні навчання і виховання, як у традиційній освітній системі, а ще і прищеплення вихованцям вміння застосовувати свої знання, само реалізовувати свій потенціал, вміти швидко пристосовуватися до змін, які відбуваються у суспільстві, а також знаходити свій шлях у житті незалежно від обставин.

Цивілізація зробила глибокий і різкий скачок у майбутнє. І сьогоднішня доросла людина перебуває у зовсім інших умовах, ніж вона зростала і виховувалася. Це пов'язано із надзвичайно швидкими темпами інформаційного, технічного та соціально-економічного розвитку суспільства. Інформаційна революція, глобальні технічні, соціальні та політичні зміни відкинули багатьох молодих людей за межі соціальної активності, зробили їх безпорадними, соціально неспроможними, загубленими у власній свідомості. Такі люди втрачають можливість само реалізувати свій інтелектуальний і творчий потенціал, втрачається можливість віднайти своє місце у суспільстві, настає соціальна анемія.

Для того, щоб запобігти таких перспектив, сьогоднішня система освіти намагається розробити принципово нові підходи до вирішення проблеми соціалізації. Сучасна освіта повинна готувати дитину не сьогоднішнього життя, а до її майбутнього. Оцінюючи соціальні зрушення, що відбулися протягом останніх десятиліть, ніхто не зможе з впевненістю сказати, що очікує нас, наших учнів і вихованців завтра. Яким буде життя через десять, двадцять, тридцять років?

Отже, центром зосередження адаптації особистості до суспільства сьогодні стає майбутнє.

Одним із засобів виховання особистості, спроможної само реалізуватися у будь-якій життєвій ситуації, особистості, спроможної зорієнтуватися і пристосуватися до суспільних змін, особистості, спроможної до самоосвіти протягом усього її життя, і є процес соціалізації.

Школа виступає посередником між суспільством і особистістю і має певні засоби регулювання цих стосунків.

ЗАВТРАШНІЙ ДЕНЬ - УЧИТЕЛЬ ВЧОРАШНЬОГО (основні аспекти розвитку соціалізації

у педагогічній практиці)

Психологами Б.Г.Ананьєвим, А.А.Бодалєвим, В.В.Давидовим, А.Н.Леонтьєвим, Б.Ф.Ломовим, П.М.Матюшкіним, А.В.Петровським, С.Л.Рубінштейном, С.Максименко, Л.Ю.Трофімовим та іншими встановлено, що психічний розвиток людини здійснюється в процесі засвоєння соціального досвіду людини, зафіксованого в предметах матеріальної та духовної культури. Це засвоєння припускає безперервну взаємодію людини з навколишньою дійсністю – вчення, навчання, праця. В цих умовах у індивіда формується і розвивається механізм психічного відображення дійсного світу, соціальне орієнтування, яке стверджує позицію його "Я", що призводить до створення

самостійної і активної особистості.

Термін "**соціалізація**" нині дуже активно використовується, однак одностайного визначення не має. В одних випадках соціалізацію ототожнюють з процесом виховання, в інших трактують як формування особистості, ще в інших – як соціальна адаптація. Хоча всі тлумачення, зрештою підводяться до спільних характеристик:

Соціалізація – це процес, який сприяє спорідненню особистості з суспільством, формуванню соціальної адекватності і компетентності.

В процесі соціалізації учень знайомиться з особливостями суспільства, в якому він проживає, нормами, правилами та законами, встановленими у ньому; готується до злиття з цим суспільством, з метою подальшого гармонійного співіснування з ним.

Проблема соціалізації у навчанні і вихованні у сьогodнішній реформованій освіті не є новою, адже питання "людина і суспільство" завжди у всі часи було актуальним. Просто реалізується процес соціалізації у школі різних часів по-різному.

Раніше у патріархальному суспільстві усі духовні цінності співвідносилися із досвідом пращурів, традиціями, встановленими у далекому минулому. Підростаюче покоління усі свої наміри, кожен життєвий крок повинно було узгоджувати з цими традиціями. Щось нове, непізнане раніше, неоціненне з точки зору віками встановлених норм, сприймалося як негативне, а значить, неприйнятне. Тому будь-які інновації гальмувалися авторитарністю предків, а все сучасне оцінювалося крізь призму минулого. У ті часи не людину адаптували до суспільства, а суспільство пристосовувалося до встановлених у минулому норм.

Пізніше відносини між поколіннями набули певних змін. І люди почали свої життєві орієнтири узгоджувати не з традиційними правилами, а з новітніми досягненнями науки, техніки. Вирішуючи свої проблеми молодь зверталася до думок авторитетних фахівців. Прискорюються темпи інформаційного, технічного та соціально-економічного розвитку суспільства. Отже, центром зосередження цінностей у цю епох стає сучасне, а не минуле. Розвивається відомий конфлікт "батьки та діти".

І вже з другої половини ХХ століття, коли суспільство почало змінюватися з космічною швидкістю, коли ледь не кожен день з'являються нові технології, змінюється політична ситуація, постало питання про виховання і формування людини, яка здатна добре орієнтуватися у швидкоплинному світі, будувати стосунки з різними людьми у рамках цивілізованого діалогу, приймати самостійні рішення. ***Отже сам процес соціалізації сьогодні є зосередженням на майбутньому.***

Педагоги разом із дидактичними цілями повинні ставити перед собою завдання формувати особистість, яка б визначалася індивідуальністю, творчою активністю, умінням прогнозувати, фантазувати, гнучко переходити в нові види діяльності навіть у ситуації невизначеності, тобто формувати ***особистість, яка розвивається у світі, що постійно змінюється.*** Адже сучасній людині потрібно вирішувати кожну життєву ситуацію творчо, самостійно приймати рішення і нести за них відповідальність. Допомогти майбутній людині реалізуватися, віднайти своє місце у суспільстві незалежно від його перетворень може школа.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ, ФУНКЦІЇ І ЗАВДАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Завдання соціалізації легко можуть бути вирішені на уроках іноземної мови. Учні пізнають за допомогою англійської мови оточуючу їх дійсність та самих себе. У значній мірі цьому сприяють рольові та ділові ігри, під час яких учні виступають в окремих соціальних ролях, виробляють ланцюжок рішень, підходять до результату, метою якого є знайти найбільш вірне вирішення певної соціальної ситуації наближеної до реального життя. Все це допомагає учням адаптуватися в оточуючому їх соціумі.

Крізь ділові та соціальні ігри вчитель намагається стимулювати набуття досвіду спілкування у ролі одного з членів сім'ї, ділового партнера і т.і.

Кожна соціальна роль включає багато культурних норм, правил та стереотипів поведінки, які соціальними правами, обов'язками, відносинами пов'язані з іншими ролями. Основою взаємодії особистості з соціальним середовищем є участь її в діяльності. На уроках англійської мови учні беруть участь в учбовій діяльності. Рольові та ділові ігри, що застосовуються на уроках, дозволяють моделювати інші види діяльності, знайомлять учнів із шаблонами поведінки, привчають їх до виконання особистісно-соціальної ролі.

Метод **рольової та ділової гри** можна включити до будь-якого етапу навчання, однак найкраще використовувати цей метод на заключному або на узагальнюючому уроці, оскільки він потребує від учнів вільного володіння матеріалом, а також створення оригінального продукту, схеми, проекту, вільного спілкування. Тому підготовка до неї відбувається заздалегідь з самого початку вивчення теми. Протягом роботи по підготовці до рольової гри розігруються мікро ситуації, невеличкі сценки, діалоги. Учні звертаються до тематичного тексту, відпрацьовують лексику, монологічне мовлення.

На початковому етапі, коли матеріал відпрацьовується, доцільніше використовувати метод **імітаційної гри**. При використанні цього методу учням подається конкретна ситуація, шаблон спілкування (доведений до автоматизму), цей шаблон наповнюється лексичним та смисловим змістом, що відповідає даній ситуації.

Наприклад, береться діалог із підручника відпрацьовується в парах. Далі учні, входячи в роль, привносять свої індивідуальні елементи, індивідуальні особливості, наповнюючи текст новим змістом. Схема поступово ускладнюється з введенням нових психологічних ролей та нової лексики.

Для відпрацювання та закріплення лексики вдало використовується метод „**Карусель**”. Учні на картках подається різна інформація на тему і з лексикою, що вивчається. Перша група учнів (центральне нерухоме коло) ділиться інформацією з другою групою (крайне рухоме коло), при цьому друга група за сигналом переміщується від одного учня першої групи до іншого. Наприкінці учні обох груп діляться здобутою інформацією.

Комп'ютерні програми також допомагають при вивченні нової та закріпленні раніше вивченої лексики. Такі програми, як „1000 Слів”, “English Platinum”, “Phonetics. Professor Higgins”, дають змогу організувати роботу з ілюстрованим та озвученим словником. Учні знайомляться із словами, їх вимовою, вчать правильно їх писати та вимовляти. Учні опрацьовують правопис, зворотній переклад, мають змогу корегувати свою вимову, збагачувати свій словник. Учні можуть стежити за своєю успішністю, що дає можливість розвивати навички самоконтролю і самокорекції.

Рольова гра використовується вже на більш продвинутому заключному етапі при закріпленні мовних навичок. Учні не заучують ролі, а використовують матеріал, що був засвоєний раніше, доповнюючи його. При цьому велика увага приділяється використанню розмовних кліше типу:

I think.....

I guess.....

To my mind.....

Sure....

As for me.....etc.

При підготовці до рольової гри беруться до уваги наступні ознаки:

- Ситуація повинна бути наближеною до життя;
- Ролі учнів повинні підходити/відповідати даній ситуації;
- Учні повинні брати до уваги наявність різних рольових цілей;
- Учасники рольової гри повинні діяти колективно;
- Наявність однієї мети у всього колективу;
- Учасники гри приходять до свого рішення, підказаного ситуацією та схильностями самого учня;
- Групове або індивідуальне оцінювання діяльності учасників гри;
- Наявність доброзичливої атмосфери.

Метод **ділової гри** навчає працювати в групах над поставленим завданням чи проблемою та виробляти спільне рішення на базі вже існуючої інформації.

До ознак ділової гри можна віднести:

- Розподіл ролей між учасниками гри;
- Відмінність рольових цілей при виборі рішень;
- Взаємодія учнів, що виконують різні ролі;
- Наявність однієї мети у всього ігрового колективу;
- Колективне винесення рішень;
- Альтернативність рішень;
- Наявність системи індивідуального та групового оцінювання учасників гри.

Наведемо приклад ділової гри на базі теми "Cities and Countries".

Ділова гра „Наш Харків”. Групи учнів є представниками різних туристичних агенцій, які дома повинні були підготувати наочні матеріали та інформацію про визначні і цікаві місця Харкова. На уроці перед ними постає завдання створити рекламний буклет екскурсії по місту, а також виробити схему презентації своєї реклами. Групам оголошуються критерії, по яким буде оцінюватись їх рекламний проект по закінченні роботи.

Після презентацій кожною туристичною агенцією свого рекламного буклету та схеми, експертна група оцінює кожен проект за тими критеріями, що були оголошені перед початком роботи.

Для подальшого розвитку творчих здібностей учнів, а також умінь та навичок вчителем пропонуються наочні матеріали та стисла інформація про інші міста України. На основі своїх схем, а також використовуючи свою уяву та творчі здібності учні роблять презентацію свого міста.

Таким чином при підготовці до рольової гри та ділової гри використовується матеріал, який найяскравіше показує комунікативну направленість. В сучасних підручниках багато інформативних текстів, які легко можна переказати але важко використовувати для спілкування. Учитель має змогу розширити ці тексти питаннями, перевести розмову в таку площину, в якій ця інформація

буде потрібна для застосування. Учні отримують можливість внести свої особисті оцінки, думки, підібрати матеріал до теми яка вивчається, яскраво продемонструвати свої знання та здібності, а потім використати їх житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник. МГУ, 19888.
2. Войтко В. І. Методологічні проблеми соціалізації молоді. – К., 1976.
3. Гімназія на зламі століть: Практико-зорієнтов. посібн. К., 1999.- С.116-123.
4. Горностай П. П. Рольова компетентність і адаптивність особистості
5. Горностай П. П. Соціалізація, як формування життєвих ролей особистості /Соціалізація особистості, як проблема національної освіти. Ч. 2. - Ніжин, 1994. С. 19-22.
6. Горностай П.П. Социализация личности и другие психологические роли/ Теоретические и прикладные вопросы психологии (мат-лы юбилейной конф-ии "Ананьевские чтения-97". - Вып. 3. - Ч. 1. - СПб, 1997. - С. 325-330.
7. Дилигенский Г.Г. Социально-политическая психология. – М., 1996
8. Ильчиков М. З. Социология воспитания. – М.: ИМПИЭ, 1996.
9. Казмиренко В.П. Социальная психология организаций. – К., 1993
10. Кобзарь Т. Л. К проблеме коммуникативной компетентности школьного психолога // Журнал практического психолога. - 1999.- N 1.- С. 62-66.
11. Корієв М.Н., Коваленко А.В. Соціально психологія. – К., 1995
12. Лукашевич Н. П. Социология воспитания. – К.: МАУП, 1996.
13. Матюша І. К. Особистість і колектив як цілісна гармонійна система (психолого–педагогічний аспект). – К.: ІЗМН, 1997.

14. Москаленко В. Проблема виховання в контексті соціалізації особистості // Соціальна психологія. - 2005. - № 2 (10). - С.3-17
15. Москаленко В. В. Социализация личности (философский аспект). – К., 1986.
16. Мудрик А. В. Социализация и „смутное время”. – М.: Знание, 1991.
17. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. – К., 1990
18. Педагогічна психологія. З/р Л.М.Проколієнко. – К., 1991
19. Петровский А.В. Социальная психология. Учебник. – М., 1987
20. Петровская Л. А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг. - М.: Изд-во МГУ, 1989. - 216 с.
21. Петровская Л.А. О понятийной схеме социально-психологического анализа конфликта. – М., 1977
22. Токарева Л. Соціалізація і розвиток обдарованого молодшого учня // Соціальна психологія. - 2006. - № 1 (15). - С.94-102
23. Шибутани Т. Социальная психология. – М., 1969